

TÜRK KÜTÜPHANECİLER DERNEĞİ BÜLTENİ

CİLT : XV

SAYI :1

TEKNİK HİZMETLERDE MERKEZİYETİN ÖNEMİ VE ANKARA ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANELERİ İÇİN DÜŞÜNÜLEN ÇÖZÜM YOLU HAKKINDA (*)

Doç. Dr. Berin U. YURDADOĞ

GİRİŞ :

Hangi türden olurlarsa olsunlar, kütüphaneler, ancak gereğince kullanıldıkları zaman amaçları gerçekleştirilecek olan müesseselerdir. Bu yüzden ki kütüphaneler için mevcut tek amaç, çok kere, «okuyucuya hizmet» şeklinde formüle edilmiştir. Kütüphanelerin iyi ya da kötü oluşları hakkında varılan değer hükümleri de, yine aynı sebeple, kütüphanenin verdiği hizmetin mükemmellik derecesiyle ilgili bulunmaktadır. Ancak şu noktayı da unutmamak gerekir ki, okuyucu hizmetlerinde sağlanacak başarı, teknik hizmetlerin gereğince organize edilmiş olmasına çok şeyler borçludur. Bu gerçek, henüz öğrenme safhasında bulunan öğrencilerle, araştırmaları sonucunda ilme kontrübüsyonlar yapma ve belki de yeni bir yön verme durumunda bulunan öğretim üyeleri gibi ihtiyaçları ve yapıları birbirinden çok farklı iki ayrı okuyucu kitlesine hitap etme ve hizmet verme zorunda olan üniversite kütüphaneleri için çok daha büyük bir önem taşımaktadır.

TEKNİK HİZMETLERİN MAHİYETİ VE ÖNEMİ :

Genel olarak teknik hizmetler, «kütüphane malzemesinin kütüphaneye girişinden okuyucunun yararlanmasına hazır durumda raftaki yerine kaldırılıncıya kadar gerçekleştirilen çeşitli işlemlerin tümü» şeklinde tanımlanmaktadır. Bu

(*) Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi için yapılacak kütüphane binası ile ilgili olarak Devlet Plânlama Dairesine sunulan rapor örneğidir.

hizmette üzerinde özellikle durulması gereken bölümler de aksesyon ve kataloglama işlemlerini yürüten servislerdir.

Aksesyon bölümünde, kütüphane malzemesinin kütüphaneye mal edilmesi işlemleri gerçekleştirilir. Bir başka deyişle, koleksiyonun nitelik ve nicelik yönünden zenginlik derecesi, aksesyon bölümünde takip edilecek politikayla ilgili bulunmaktadır.

Kolleksiyonu teşkil eden kütüphane malzemesinin (a) nelerden ibaret bulunduğunu bildiren ve (b) bunları, arandıkları zaman kolaylıkla bulunmalarını sağlayacak tarzda organize eden servis ise kataloglama bölümüdür. Kütüphane bütçesinin çok büyük bir kısmının harcamasının yapıldığı bu bölümlerin rasyonel bir görüşle ele alınmaları zaruridir. Çünkü ancak bu sayede hem bütçenin çok daha olumlu bir şekilde harcanması ve lüzumsuz masrafların önüne geçilmesi sağlanmış, hem de okuyuculara çok daha mükemmel bir hizmet verme imkânı hazırlanmış olur.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANELERİNDEKİ DURUM :

Ankara Üniversitesi, fizik yapı itibariyle, şehrin çeşitli semtlerine yayılmış bulunan fakültelerden oluşmuş dağınık bir ilim müessesesidir. Bu yüzden, her fakültenin bir kütüphanesi teşekkül etmiş, bazan bu genel kütüphanelere bağlı, hatı bazan tamamen bağımsız pek çok ta bölüm, enstitü veya seminer kütüphaneleri kurulmuştur. Teorik olarak mevcut olan Ankara Üniversitesi kütüphanesi ise, fiiliyatta sadece Ziraat ve Veteriner Fakültelerinin müşterek kütüphanesinden ibarettir. Yukarıda sözü edilen bu kütüphanelerin her birinde teknik hizmetler ayrı ayrı gerçekleştirilmeye çalışılır ve bu yüzden de, benzer konularda öğretim ve araştırma yapan fakültelerde bile teknik hizmetler bakımından bir birlik sağlanabilmiş değildir. Hiç bir üniversite kütüphanesinin bütçesi, ihtiyaç duyduğu eserlerin tümünü almaya imkân verecek zenginlikte olmadığı için araştırma kütüphaneleri daima, «ihtiyaç duyulan»ı değil, «en çok ihtiyaç duyulan»ı almak zorunda kalmakta, «ihtiyaç duyulan» eserleri de kütüphaneler arasında mevcut çeşitli işbirliği yollarından yararlanmak suretiyle temin etmektedir. Ankara Üniversitesi kütüphanelerine ayrılan bütçe ise, «en çok ihtiyaç duyulan» eserler yerine, koordinasyon yetersizliği yüzünden, çok kere aynı eseri tekrar tekrar satın almak üzere harcanmaktadır. Bu durumun ekonomik olmaktan ne kadar uzak bulunduğunu meydandadır.

Keza, kataloglamanın tek merkezden yürütülmemesi yüzünden ne şekil ve muhteva bakımından fişlerde ne de kitapların organizasyonu bakımından tasnif sisteminde bir birlik sağlanabilmiştir. Okuyucu, Ankara Üniversitesi kütüphanelerinde nelerin mevcut olduğunu ve bu eserleri nelerden temin edeceğini gösterecek bir toplu katalogtan yoksundur. Bu yüzden, kütüphanelerden herhangi birinde belki de mevcut olan bir esere ihtiyaç duyan okuyucular, çok kere aynı eseri dış memleketlerden ayrı ayrı masraf ederek getirtmekte, veya ayrı ayrı fotokopi yahut mikrofilmelerini yaptırmaktadırlar.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANELERİ İÇİN ÇÖZÜM YOLU NE OLABİLİR?

Fakültelerin dağınık oluşları yüzünden, Ankara Üniversitesi için tek bir üniversite kütüphanesi düşünülemez. Hem ekonomi sağlamak, hem de hizmet imkânlarını artırmak üzere, teknik hizmetlerin tek merkezde toplanması şimdilik en pratik yol olarak görülmektedir.

Okuyucunun eline verilecek tarzda hazırlanmış olan eserler ise aid oldukları fakültelerin kütüphanelerinde yer alacak ve oralarda hizmete sunulacaktır. Kendi kütüphanesinde mevcut olmayan bir eserin Ankara Üniversitesi kütüphanesinden herhangi birinde mevcut olup olmadığını öğrenmek isteyen okuyucu ise, teknik hizmetlerin toplandığı merkezdeki toplu katalogtan yararlanmak suretiyle ihtiyacını karşılayabilecektir.

SONUÇ :

Ankara Üniversitesi kütüphaneleri için teknik hizmetlerin tek merkezde toplanması önemli ve zaruridir. Bu sayede edinilecek faydalar şöyle özetlenebilir :

1. **İdari yönden** : Ankara Üniversitesi kütüphanelerinin bu dağınık durumlarına rağmen olumlu hizmet verebilmeleri, gerçek koordinasyonu sağlayacak şekilde idari bir birliğe gidilmesi ile mümkün olacaktır. Bu iş, hizmetlerin toplandığı merkezde bulunacak, gerekli vasıfları haiz bir kütüphaneye müdürünün tayini ile sağlanabilir.
2. **Bütçe yönünden** : Bugün Ankara Üniversitesi kütüphanelerine ayrılan bütçeler, bir arada göz önüne alındıklarında, azımsanamıyacak durumdadır. Buna rağmen olumlu bir harcama politikası takip edilmemesi, teknik hizmetlerde birlikten, koordinasyondan yoksun bulunma gerçeğine dayanmaktadır. Satın alma bir merkezden yürütülecek olursa,
 - (a) Lüzumsuz duplikelerin önüne geçilmesi,
 - (b) Çok sayıda eser satın alınacağı için kitapçılardan daha fazla indirim sağlanması mümkündür.
3. **Okuyucu yönünden** : Kataloglamanın tek merkezden yürütülmesi sayesinde,
 - (a) Mevcudun ne olduğunun eksiksiz olarak tesbiti,
 - (b) Toplu katalogda, mevcut eserlerin hangi fakülte kütüphanelerinde bulunabileceğinin gösterilmesi,
 - (c) Tek bir tasnif sisteminin uygulanması ile koleksiyonun organizasyonu bakımından da bir birliğe gidilmesi imkân dahiline girer.

Dil ve Tarih — Coğrafya Fakültesi, Ankara'da aşağı yukarı merkezi bir durumda bulunduğuna göre, adı geçen Fakülte kütüphanesinin yeni bir binada modern bir tarzda organize edilmesi hem bu Fakülte için bir kazanç olacak, hem de Ankara Üniversitesi kütüphanelerinin teknik hizmetlerinin toplandığı bir merkez halinde olumlu sonuçların alınmasını mümkün kılacaktır.